

Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse „Teadusuuringute mõju suurendamine ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussiirde suutlikkuse toetamine (Astra+)“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Määrus kehtestatakse perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 10 lõigete 2 ja 4 alusel. Määrusega reguleeritakse teadmussiirde programmi ja meetmete nimekirja meetme „Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava teadus- ja arendustegevuse võimekuse kasvatamine“ rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumise „Teadusuuringute mõju suurendamine ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussiirde suutlikkuse toetamine (ASTRA+)“ elluviimiseks toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda. Meede on ellu kutsutud saavutamaks Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027 poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (a)(i) „Teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ ja (a)(iv) „Aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik Toomas Murulo (toomas.murulo@hm.ee), teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja Katrin Kiisler (katrin.kiisler@hm.ee), peaekspert Mariann Saaliste (mariann.saaliste@hm.ee), strateegilise planeerimise ja kommunikatsiooni osakonna välisvahendite planeerimise juht Inge Oopkaup (tel 735 0279; inge.oopkaup@hm.ee), välisvahendite nõunik Ragne Hoff (tel 735 0306, ragne.hoff@hm.ee), õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Kadi Mölder (tel 735 0234, kadi.molder@hm.ee) ning eelarve- ja finantsjuhtimise osakonna välisvahendite nõunik Pirkko Külanurm (pirkko.kylanurm@hm.ee).

1.1. Tegevuse taust

Eesti TA-süsteemi ülevaatest (Peer Review, 2019)¹ selgub, et TA-asutuste teadmussiirde üksustel on nende organisatsioonis loodud intellektuaalomand (IP) halvasti nähtav ning seda ei kommersialiseerita piisavalt. Enamik TA-asutusi on jätnud teadlased ise otsustama, kuidas nad peaksid lähenema teadmussiirdele, selle asemel, et õpetada teadlasi ja rakendada proaktiivseid protsesse leiutiste tavapäraseks avalikustamiseks ja ärilise potentsiaali kindlakstegemiseks. TA-asutuste teadmussiirde üksused saavad luua väärtust, kui neil on olemas kogemused turu hindamisel, intellektuaalomandis, ettevõtetega koostöös jne, mis tugineks pädevale teadmussiirde personalile ja võimaldaks teadlastel vabalt keskenduda teadustööle.

Teaduskiirendi ökosüsteemi kaardistuseks tehtud uuringus „Teenused teadmuspõhiste iduettevõtete loomiseks ja arendamiseks ning teadmuspõhise ettevõtluse ökosüsteemi arendamine Eestis“² tuuakse välja ekspertide ja teiste riikide kogemus, et ettevõtluse ja ettevõtluskoostöö arendamiseks tuleb ülikoolides tugevdada tehnosiirdega tegelevaid üksusi (ingl.k.: technology transfer office). Teadustöö tulemuste kommersialiseerimisega seotud pädevused on eriti tähtsad komplekssetes valdkondades. Intervjueeritud ekspertide hinnangul on see vajalik näiteks selleks, et ülikooli töötajad teaksid praegusega võrreldes paremini, kuidas

¹ Final Report – Peer Review of the Estonian R&I System, EC, 2019: <https://rio.jrc.ec.europa.eu/library/peer-review-estonian-research-and-innovation-system-final-report>

² AS SmartCap tellitud uuring 2023: https://ut.ee/sites/default/files/2023-07/Teaduskiirendi_%C3%B6kos%C3%BCsteemi_kaardistus.pdf

rakendada teadustulemusi majanduse ja ühiskonna heaks, sh teadusettevõtluse (mh kuidas käib ettevõtte loomine, intellektuaalomandi kasutamine, investorite kaasamine jne) ja ettevõtetega koostöö tegemise (milliseid koostööformaate millistel juhtudel kasutada, kuidas jagada intellektuaalomandiga seotud õigusi, kuidas tööd hinnastada jne) kontekstis ning kes saavad seejuures teadlastele abiks olla (nt ekspertide kaasamisel, lepingute koostamisel). Rahvusvaheline kogemus näitab, et tehnosiirdeüksuste töö on tulemuslikum, kui ülikoolides tegeletakse aktiivselt ettevõtlikkuse kultuuri arendamisega. Üldistatult on sarnaselt teiste riikide kogemusega ka Eestis vaja kasvatada tehnosiirdeüksuste võimekust, et paremini luua ja tugevdada ülikoolide sidemeid ettevõtetega, suurendada teadmisi intellektuaalomandi rakendamises, teha protsesse kiiremaks ja sujuvamaks.

Eesti ülikoolide tehnosiirde tegevused on seni olnud pigem isalgatuslikud ning lähtunud vajadusest ning olemasolevatest teadmistest. Eestis on kuus avalik-õiguslikku ülikooli, nendest kahes – Tartu Ülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikoolis on asutatud kokku 97% Eestis registreeritud spin-off ettevõtetest. Ülikoolide fookus spin-off ettevõtete tekkimisele ja teaduse komertsialiseerimisele laiemalt on väga erinev – kui Tartu Ülikool on selgelt defineerinud spin-off ettevõtteks saamise protsessi ning loonud tugisüsteemid, siis osades ülikoolides ei ole spin-off'i kui teaduse komertsialiseerimise võimalust defineeritudki. See tuleb paljuski nii ülikooli profiilist ja teadusvaldkondadest, kui ka ülikooli juhtkonna teadlikkusest komertsialiseerimise võimaluste kohta. Võib öelda, et Eesti ülikoolides loodud spin-off ettevõtted on pigem juhuslikud kui teadliku strateegilise töö vili, v.a. Tartu Ülikoolis, kus on aastate jooksul loodud läbimõeldud teaduse komertsialiseerimise tugisüsteemid.

Kõigil Eesti avalik-õiguslikel ülikoolidel on üksused, mis tegelevad ülikoolivälise koostööga, sh. edendavad koostööd ettevõtetega. Nendest TÜ ja TTÜ innovatsiooni ja ettevõtluskeskused tegelevad lisaks koostööle ettevõtetega ka spin-off ettevõtete nõustamisega. Teistes ülikoolides on spin-off ettevõtlus pigem juhuslik ning seetõttu ei ole neis ka väljakujunenud vastavat kompetentsi ja organiseeritud tegevusi. TLÜs tegeleb ülikoolivälise suhete arendamisega Teadmussiirde ja projektide keskuse ettevõtluskoostöö- ja partnerlussuhete talitus EXU, EKA's ja EMÜ's teadus- ja arendusosakond ning EMTA's ei ole otsest üksust, kes sellega tegeleks. Ka tehnosiirdele pööratakse teistes ülikoolides vähem tähelepanu. Paljuski tuleneb see ülikoolide spetsialiseerimisest ning teadusvaldkondadest, kus komertsialiseerimise potentsiaali (sh. ühiskonna väljakutsetele vastavaid erialasid) on vähem, aga ka madalast teadlikkusest komertsialiseerimise võimaluste kohta. TÜ ja TTÜ tehnosiirde üksused on osa ettevõtlusega üldisemalt tegelevast üksusest.

Uuringus „Teenused teadmuspõhiste iduettevõtete loomiseks ja arendamiseks ning teadmuspõhise ettevõtluse ökosüsteemi arendamine Eestis“ soovitati riigil seada teaduse komertsialiseerimine ülikoolidele eesmärgiks, sh komertsialiseerimise viisid jätta ülikoolide otsustada (iga üksikjuhtum eraldi), kuna erinevatel valdkondadel ja juhtudel on mõistlik kasutada erinevaid komertsialiseerimise võimalusi. Laiem eesmärk peaks olema teaduse nii kiiresti ja efektiivselt kui võimalik ülikooli seinte vahelt välja toomine. Kiire mõju saavutamiseks teaduse komertsialiseerimisel võiksid ülikoolid oma tehnosiirde üksusesse palgata erasektorist ärijuhtimise kogemusega spetsialisti, kelle ülesanne on aidata teadlasel tema tehnoloogia, toode või leiutis turule viia. Vajalik kompetents on segu äriprotsessidest, turgudest ja võrgustike tundmisest. See oleks lühiajalises perspektiivis kiireim viis aidata teadusel ülikooli seinte vahelt välja, kasvatada ülikoolis komertsialiseerimise kompetentsi ning on pikaajalises perspektiivis ülikoolile kasulik, kuna vähendab ka riski, et tippteadlane lahkub ülikoolist.³

³ „Teaduse komertsialiseerimine Eestis“, Technopolis, Startup Estonia, 2019: https://media.voog.com/0000/0037/5345/files/SpinOff_lopparaunne_avaldamiseks.pdf

Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse ökosüsteemi arendamise tegevuskava⁴ kohaselt tuleb aidata keskkonnal ületada kasvubarjääre, milleks on a) teadusest ärisse ehk teadlasest ettevõtjaks mõttelaadi muutus, sealhulgas uut tüüpi ärimudelite (IO-põhisus) kasutamisel ja meeskonna ülesehitamisel; b) äriarendus kompetentside ja rahastuse puudumine, eriti iduettevõtte varases faasis ning c) intellektuaalomandi siirde ülemineku takistused teadus- ja arendustegevusasutusest iduettevõttesse.

TAIE arengukavas on välja toodud järgmised teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnaga seotud probleemid:

* EL tõukefondide toel loodud kõrge tasemega teadustaristu majandamine ei ole jätkusuutlik. Teadustaristu kasutamine ettevõtluse ja avaliku sektori teenindamiseks on piiratud, napib akrediteeritud laboreid.

Aastatel 2007-2022 on suunatud suur osa struktuurivahendeid teadustaristu kaasajastamiseks, kuid tiipsemel teadustaristu ei leia erinevatel põhjustel kasutamist akadeemia väliste kasutajate hulgas. Põhjuseid on mitmeid, kuid teadusasutustest lähtuvad peamised põhjused on seotud sellega, et info taristu olemasolu ja kasutamise võimaluste kohta ei ole potentsiaalsete huviliste hulgas levinud. Peamiselt kasutavad taristut teadusasutused ise ning ei ole huvitatud selle avamisest välistele kasutajatele, samas on asutustel probleeme sellega, et teadustaristu ülalpidamiseks napib raha. Lisaks infopuudusele teadustaristu võimaluste kohta on Eestis piiratud hulgal ettevõtteid, kes mõistavad teadus- ja arendustegevuse tähtsust ettevõtte arengus ning investeerivad teadus- ja arendustegevusse.

* Eesti ühiskonna ees seisvate proovikivide lahendamisel kasutatakse liiga vähe teadustulemusi ja teadlasi. TAI poliitika ei ole piisavalt mõjus, et toetada majanduslike ja ühiskondlike eesmärkide saavutamist, sh majandusstruktuuri muutmist.

Struktuurivahenditest rahastatud tegevuse „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse toetamine“ raames erialaliitude poolt läbiviidud valdkonna ettevõtete teadus- ja arendustegevuse kaardistused tõid olulise kitsaskohana välja, et ettevõtteid ei tea, missugust teadust Eestis tehakse ning kuidas saab Eestis tehtav teadus- ja arendustegevuse neile kasulik olla. Eesti teadlasi kaasatakse vähe, kuid siiski järjest enam, ühiskondlike väljakutsete lahendamisse. Positiivse näitena võib siinkohal tuua Covid-pandeemia aegse koostöö teadlastega viiruse seirel ning lahenduste väljatöötamisel viiruse ohjamisel.

* Teadustöö tulemused ei leia rakendust ettevõtluses. Eestis sünnib vähe läbimurdelist innovatsiooni.

Samuti on TAIE arengukavas toodud Eesti tugevused. Eestis on kõrge haridustase, paindlik tööturg, tugevad institutsioonid (sh ülikoolid, regionaalsed kompetentsikeskused), soodne ettevõtluskeskkond ning arenenud digiühiskond. Erinevates rahvusvahelistes konkurentsivõime edetabelites asub Eesti üsna kõrgel kohal. Eesti teadus on kvaliteetne, mitmekesine ja rahvusvaheliselt heal tasemel. Eestis tegutsevad tugevad ja arenevad teadusrühmad, teadusasutustes on tagatud nüüdisaegne töökeskkond, sh heal tasemel teadustaristu. Teadlased ja teadusasutused osalevad aktiivselt rahvusvahelistes teadusvõrgustikes, sh Euroopa Teadusruumi algatustes ja ühistes teadustaristutes. Samas puudub teadlastel motivatsioon ja ka oskused teadustulemusi praktikasse viia. Puuduvad või ei ole veel korralikult käivitunud tugiüksused, mis aitaksid teadlastel teadustulemuste kasutajate ja kasutamiseni jõuda.

TAIE arengukavas toodud 2. tegevussuund näeb ette teadusasutustele ja kõrgkoolidele võimaluste loomise teadmussiirde tegevuste laiendamiseks, teenuste arendamiseks ning teadmussiirde alaste teadmiste ja oskuste täiendamiseks, teadushalduse teenuste arendamiseks, teadustaristu kättesaadavuse parandamiseks, koostööks ettevõtetega.

⁴ <https://www.mkm.ee/uudised/eesti-seab-sihi-suvatehnoloogia-iduettevotluse-arendamisele>

2021. aastal valmis raport „Tegevuse „Institutsionaalne arendusprogramm teadus- ja arendusasutustele ja kõrgkoolidele“ (ASTRA) tulemuslikkuse ja mõju hindamine. Aruande kohaselt on perioodil 2014-2020 toetatud ASTRA meede olnud asjakohane, kuna on olnud oluline kõrgharidust ja teadust toetav rahastus, mis sobib uute teadussuundade katsetamiseks, rahvusvahelistumiseks ja asutuste arenguhüppe toetamiseks. Kõige suurema mõjuga tegevusteks peetakse investeringuid infrastruktuuri ning tippteadlaste ja ekspertide palkamist. Meede on mõjutanud asutuste strateegilise planeerimise võimekuse kasvu, samuti asutusesisest koostööd. Samas on välja toodud, et ASTRA ei ole mõjutanud asutustevahelise koostöö teket ega kasvu ning asutuste ootused ja rahastamisskeem soosivad pigem asutustevahelist konkurentsi.

Peamised sihtrühmad, keda meetme tegevused mõjutavad:

1. Teadus- ja arendusasutused, riigi rakenduskõrgkoolid, teadlased, doktorandid/noored teadlased, akadeemiline ja toetav personal;
2. Kaudselt ettevõtted, kes on huvitatud teadmus- ja tehnoloogiamahukate ärimudelite väljatöötamisest, kes juba tegelevad teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga, kuid vajavad eesmärkide saavutamiseks lisateadmisi, kellel on potentsiaali suurendada oma äritegevusega seotud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni mahtu.

1.2. Tegevuse eesmärk

Toetuse andmise eesmärk on soodustada ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide institutsionaalse teadmus- ja tehnoloogiasirde võimekust ning teenuste kvaliteeti, et paremini vastata ühiskonna ja ettevõtete nõudlusele ning aidata kaasa teadustulemuste kiiremale kasutuselevõtule väljaspool akadeemilist sektorit.

Kui lähtuda viimaste aastakümnete jooksul tehtud uuringutest innovatsiooni arendamise teemal, siis näeme, et üheks olulisemaks uudsete toodete ja teenuste turule toomise käivitajaks on teadmiste, oskuste ja tehnoloogiate liikumine inimeste ja organisatsioonide vahel, ehk teadmus- ja tehnoloogiasire. See aga eeldab valmisolekut kõikidelt osapooltelt ning siin on Eestis palju arenguvõimalusi.

Toetuse andmise tulemusena toimivad toetatud asutustes pädevad teadmussirde tugiüksused, mis on vajalik teadmusringluse kasvatamiseks ja teadusasutustega koostööd tegevate ettevõtete arv tõstmiseks. Täiendatud on ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste ning rakenduskõrgkoolide olemasolevale akadeemilisele- ning tugipersonali ettevõtlikkus- ja teadmussirdealaseid teadmisi ja oskusi. Sellega on loodud eeldus teadus- ja arendusalaste ning teadmussirde teenuste (sh teadushalduse ja tugiteenuste) kvaliteedi ja mahu tõstmiseks, suutlikkust kujundada ja juhtida ettevõtluskoostööd ettevõtliku avastusprotsessi põhimõtteid järgides ja seda teadmussirde teenuste pakkumisel kasutada.

Tegevuse eesmärk on kooskõlas Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 poliitikaeesmärgiga nr 1. „Nutikam Eesti“, sh erieesmärgiga (i) „teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ ning erieesmärgiga (iv) „aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“. Tegevus panustab otseselt rakenduskava poliitikaeesmärgi 1 erieesmärgi (i) sekkumisse 2.1. „Teadus- ja arendustegevuse ning institutsionaalse teadmussirde võimekuse suurendamine teadus- ja arendusasutustes ning kõrgkoolides“ ning erieesmärgi (iv) sekkumisse 2. „Teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide innovatsioonivõimekuse, ettevõtluskoostöö ja nutika spetsialiseerumise valdkondade arendamiseks vajalikud pädevused“.

Struktuurifondidest rahastatavate tegevuste planeerimisel on arvestatud teiste riiklike rahastusallikate eesmärgi ja võimalusi ning koostoimet.

1.3. Seosed strateegiatega ja arengukavadega, teiste sekkumistega ja tegevustega

Sekkumine panustab TAIE arengukava 2021–2035 üldeesmärgi „Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele“, alaeesmärkidesse 1. „Eesti areng tugineb teaduspõhistele ja innovaatilistele lahendustele“ ja 2. „Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine“ ning toetab kaudsemalt eesmärgi 3. „Eesti ettevõtluskeskkond soodustab ettevõtlikkust ja teadusmahuka ettevõtluse kasvu, kõrgema lisandväärtusega toodete ja teenuste loomist ja ekspordi ning investeringuid kõigis Eesti piirkondades.“

TAIE arengukava kolmest suunast panustatakse ennekõike teadussüsteemi ja teadmussiirde suundadesse. Sekkumise põhifookus, nagu ka TAIE arengukava fookus, on teadmussiirde suunal, mis vähendab teaduse eraldatust majandusest ja ühiskonnast, võimendades teadusarendustegevuse ja innovatsiooni ühiskondlikku kasu (tõhusust) ja kutsudes esile vajalikke muutusi, sh käivitades olulisel määral Eesti majanduse lisandväärtuse kasvu. Teadmussiire omakorda toetab mitte ainult teadustulemuste rakendamist ettevõtluses ja majanduse hüvanguks, vaid ka teaduse mõjususe kasvu ja ühiskonna arenguvajadustele vastavate strateegiliste uurimissuundade kujundamist.

Kõige tugevamad seosed võib välja tuua vähemalt kuue perioodi 2021-2027 tegevusega. Astra+ tegevustel on rõhk avaliku sektori asutuste ning ülikoolide ja riigi rakenduskõrgkoolide akadeemiliste töötajate teadmussiirde alasel koolitamisel ning toetatavate asutuste teadmussiirde erinevate vormide ja -teenuste väljatöötamisel, sh teadusarendustegevuse toetamisel teadustulemuste turule orienteerituse suurendamisel. Täiendatakse teadusasutuste töötajate ettevõtlikkuse alaseid teadmisi ja oskusi, sealhulgas teadlikkust intellektuaalomandist, oskusi intellektuaalomandit tõhusalt hallata ning toetatakse intellektuaalomandi loomiseks asjakohaste teenuste pakkumist ja nõudlust siduvat ADAPTERi platvormi, et maksimeerida väärtuse loomist kõikide kaasatud isikute jaoks. Nimetatud tegevused aitavad kaasa tihedama ettevõtluskoostöö tekkimisele ja teadusmahukate spin-off ettevõtete loomiseks vajaliku võimekuse tõstmisele. Tegevusega seatakse sihiks rakenduskava erieesmärgi „teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ eesmärgi „Hästitoimiv teadmussiirde süsteem“ saavutamine.

Tegevuse "Sektoritevahelise mobiilsuse toetamine" (edaspidi *Sekmo*) eesmärgiks on sektoritevahelise koostöö soodustamine, tõstes Eesti era- ja avaliku sektori asutuste TA alast võimekust ja mitmekesisust teadlaskarjääri läbi teadlaste ning teadmussiirde doktorantide töötamise eri sektorites. Sekmo kaudu toetatakse tippspetsialistide minekut ettevõtetesse teadustööd tegema ning saama teadlasele vajalikke ettevõtluskogemusi. Teise tegevusena toetatakse tippspetsialisti kaasamist ettevõtlusest, avalikust- või kolmandast sektorist avalik-õiguslikku ülikooli, riigi rakenduskõrgkooli või riigi (ka avalik-õiguslikku) TA asutusse kas õppetööd või praktikat läbi viima või panustama asutuse teadus- ja arendustegevusse, innovatsiooni või tegelema tehnoloogiasiidriga, mis on seotud asutuse põhitegevustega. ASTRA+ abil saab asutus kaasata teadmussiirde kogemustega personali, kes annab edasi parimaid teadmussiirde organiseerimise ja vastava süsteemi ülesehitamise alaseid teadmisi ja oskusi asutuste töötajatele, et asutustesse tekiks kohapealne vastav võimekus. ASTRA+ puhul on abikõlbmatud sellised personalikulud, mida toetatakse juba teistest meetmetest.

Tegevuse „Temaatiliste teadus- ja arendustegevuse programmide elluviimine akadeemilise, era- ja avaliku sektori koosloome ning koostöö edendamiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades“ toetuse andmise eesmärgiks on TA süsteemi võimekuse kasv ning ettevõtluse vajadusest lähtuvate teadussuundade arendus fookusvaldkondades, et suurendada sidusust TA ning ühiskonna arengu ja majanduskasvu vahel. Nimetatud tegevuse fookuses on TA-tegevuse võimekuse kasvatamine, millele ASTRA+ tegevus pakub lisandväärtusena toetust teadusuuringutes loodud tulemuste mõju suurendamiseks, et need ideed saaksid turuküpsemaks ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussiirde suutlikkus tõuseks. ASTRA+ tegevuses on fookuses uurimistulemuste viimine lähemale turule ehk muuta need ideed ettevõtetele atraktiivseks (möödikuks on investeerimisküpsuse tasemete skaala, millega mõõdetakse projektimeskonna valmisoleku taset idee kommertsialiseerimiseks) – seega puudub kattuvus eelpool mainitud meetme TA-tegevuse võimekuse kasvatamiseks ASTRA+ toetuse tegevusega.

Tegevuse Mobilitas+ fookus on: 1) ERC grandi taotlemise edukuse tõstmine; 2) MSCA järeldoktori individuaalgrandi projektide elluviimise toetamine; 3) Rahvusvahelistes teadus-, arendus ja innovatsioonialgatustes osalemise toetamine; 4) Eesti Teadusagentuuri Brüsseli esindus; 5) Eesti teaduse välisturundus „Research in Estonia“ (RiE). Puutumus: ASTRA+ raames TA-asutuste teadmussiirde pädevuste parandamine loob paremad eeldused mh Mobilitas+’st rahastatud tegevuste 1-3 tulemuste jõudmiseks ja rakendamiseks ettevõtluses nii Eestis kui rahvusvaheliselt. Teistes tegevustes puutumust ei ole.

Tegevus TeaMe 3.0. Nii TeaMe 3.0 kui ka ASTRA+’st rahastatakse teadustulemuste tutvustamist laiemale avalikkusele. TeaMe 3.0 kommunikatsioonitegevused tutvustavad eri kommunikatsiooniformaatide kaudu uusimaid teadmisi ja teadustulemusi; ASTRA+ raames keskendutakse ADAPTER-i programmi kaudu ja institutsionaalselt teadusasutuste uurimisteedade ja uurimistulemuste turundamisele fookusega võimekate teadustulemuste kiirele rakendamisele ettevõtluses või ühiskonnas. Teistes tegevustes puutumust ei ole.

Tegevus RITA+. Fookus: 1) ministriumide valitsemisalade ülestel teemadel interdistsiplinaarsete rakendusuringute teostamine nutika spetsialiseerumise valdkondades ühiskonna ja majanduse olemasolevate ja eesseisvate väljakutsete lahendamiseks; 2) teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni poliitika analüüsimine ja seire ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni poliitika kujundajate ja elluvijate pädevuse kasvatamine; 3) ministriumide ja Riigikantselei teadusnõunike või teadus- ja arendustegevuse alase nõustamise eest vastutavate töötajate ja erialaliitude arendusnõunike teadus- ja arendustegevuse pädevuse kasvatamine ja koostöö toetamine ning ministriumide ametnike teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni alase pädevuse kasvatamine; 4) Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) arendus.

Puutumus: koordineeritud koostöö ADAPTER platvormi arendamisel, kus ADAPTER-i arendusi tehakse ASTRA+ määruse alusel ja ETIS-e arendused RITA+ kaudu, et ADAPTER-i päringud ETISe infosüsteemist kajastaksid värsket informatsiooni ja oleksid kasutajasõbralikud. Teistes tegevustes puutumust ei ole.

Tegevus Tippkeskused ja teadustaristu. Fookus: 1) luua võimalused teaduse tippkeskuste raames loodud tippteaduse tulemuste rakendamiseks Eesti ühiskonna ja majanduse hüvanguks; 2) luua tingimused riikliku tähtsusega teadustaristu teenuste kasutamiseks ettevõtete ja avaliku sektori asutuste poolt; 3) suurendada tippkeskuste ja riikliku tähtsusega teadustaristute koostööd avaliku ja erasektoriga, samuti omavahelist koostööd.

Puutumus: Tippkeskuste teadustulemuste ja riikliku tähtsusega teadustaristute tutvustamine ja ettevõtluskoostöö keskendumine konkreetsete tippkeskuste teadustulemustele ning vaid riikliku tähtsusega taristute kasutamise võimalustele. ASTRA+ raames keskendutakse teadusasutustes ja rakenduskõrgkoolides uuringutes loodud tulemuste turuküpsuse suurendamisele innovatsioonigrantide kaudu ja nende tulemuste turundamisele, et luua võimalused teadustulemuste kiirele rakendamisele ning ettevõtluskoostööle. Erinevus Tippkeskuste ja taristu teenuste ja käesoleva meetme vahel seisneb selles, et Tippkeskuste ja teadustaristu meetmest toetatakse vaid konkreetsete teenuste ja toodete loomist, mitte ainult teadustulemuste turuküpsemaks saamist, millele on ASTRA+ meetmes rõhk seatud. Lisaks on ASTRA+ puhul projektijuhtidele ka piirang - doktorikraadi kaitsmise aja piirang (peale 2015 aastat kaitsstud PhD), et sellega soodustada noorema põlvkonna teadlasi oma uurimisrühmade ja ideede arendamisel. Käesoleva meetme innovatsioonigrantide oluline eesmärk on liikuda projektimeeskonna oskuste arendamisel lähemale investorküpsuse saavutamisele (aluseks niinimetatud innovatsiooniküpsuse valmiduse tasemed, inglise keeles Funding Readiness Levels), et teadusideid arendada suurema innovatsiooni suunas koos projektimeeskonna organisatoorse-, juhtimis- ja idee esitlemise võimekuste arendamisega.

Tõstetakse asutuste institutsionaalset teadmussiirde suutlikkust. Tippkeskuste tegevuse fookuses on kõrgetasemeline TA-tegevus, millele ASTRA+ pakub teadmussiirdega tegelevatele tugiüksuste ja projektimeeskondade arendamiseks laiapõhjaliselt koolitustegevusi. Koolitustegevuste eesmärk on suurendada asutuste personali teadlikkust teadustulemuste innovatsiooniküpsusest ning aidata väärtustada ettevõtlikku mõtteviisi teadus-, arendus- ning kõrgharidussüsteemis. Selle tulemusena välditakse sama tegevuse dubleerimist ja soodustatakse välja töötatavate koolitusprogrammide laia kasutust akadeemilistele töötajatele. Teistes tegevustes puutumust ei ole.

Õiglase Ülemineku Fond (ÕÜF teadus). Fookus: toetada Ida-Virumaa ettevõtete ja asutuste teadumismahukuse suurenemist ülikoolide Ida-Virumaa kolledžites teadustulemuste komertsialiseerimiseks teadus- ja arendustegevuse- ning eksperimentaalarenduse teostamise võimekuse tõstmise kaudu, et tõhustada koostööd teadusasutuste, kõrgkoolide ja ettevõtete vahel ja arendada Ida-Virumaal alternatiivina põlevkivienergeetikale kõrge lisandväärtusega tooteid ja teenuseid ning luua sellega seotud uusi töökohti.

Selleks toetatakse alus- ja rakendusuringute ning eksperimentaalarenduse läbiviimist, rahastatakse investeringuid laborivõimekuse loomiseks või arendamiseks, rahastatakse välisteadlaste kaasamist TA-tegevusteks Ida-Virumaale, rahastatakse fookusteemadel info ja läbi viidud TA-tegevuse tulemuste levitamist ja tutvustamist ettevõtetele ja laiemale avalikkusele.

Puutumus: ÕÜFis koostöö tõhustamine teadusasutuste, kõrgkoolide ja ettevõtete vahel on suunatud uurimistulemuste teadmussiirdele vaid Ida-Virumaal. ASTRA+ meetmes on fookuses teadustulemuste kiirem rakendamine ning ettevõtluskoostöö üle kogu Eesti. Selleks pakub meede toetust saavatele asutustele omakorda laiapõhjaliselt koolitustegevusi akadeemiliste töötajate teadmussiirde oskuste arendamiseks ning aitab väärtustada ettevõtlikku mõtteviisi teadus- ja arendus- ning kõrgharidussüsteemis. Antud tegevused toetavad teineteist ega dubleeri. ÕÜFi puhul on tegemist piirkonnapõhise lähenemisega ja ASTRA+ puhul üle-eestilise kaetusega. Selle tulemusena tagatakse võimalikult lai teadmussiirde alase info riskasutus, et info projektides loodud teadustulemustest jõuaks võimalikult laiade sihtrühmadeni. Kui ÕÜF meetmes teostatakse investeringuid arendatavate teadussuundade laborite loomiseks ja tehniliseks täiendamiseks Ida-Virumaa kolledžites, siis ASTRA+ meetmes on lubatud vaid väikesemahulised investeringud asutuste olemasolevate laborite

baasil, et saaksid tekkida eeldused konkreetsete teadmusteenuste pakkumiseks. Teistes tegevustes puutumust ei ole.

EAS-i ja KredExi ühendasutus pakub teenusena „**Arenduskoostöö nõustamist toote- ja teenusearenduses**“, kus arenduskoostöö eksperdid aitavad ettevõtetel leida ning ühendust võtta parimate ekspertide, katsetus- ja sertifitseerimisasutuste, teadlaste, teadus- ja arendusasutustega üle maailma, keda ettevõtetel oma toote või teenuse arendamiseks või turule toomiseks vaja on. See teenus on avatud kõikidele Eestis registreeritud innovaatilistele kasvuambitsiooniga ettevõtetele sõltumata tegevusvaldkonnast, suuruselt või arenguetaapist, sh nõustatakse ka teadlasi ülikoolide juurde loodud spin-off ettevõtete erinevates arenguetaappides.

Teadusuuringute mõju suurendamine ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussiirde suutlikkuse toetamiseks elluviidavad tegevused panustavad strateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetesse. Seatud strateegiline siht: **Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik. Eesti majandus on uuendusmeelne ja teadmispõhine**, kasutades uusi tehnoloogiaid ja ärimudeleid ning paindlikke töövorme. Loodud on soodsad tingimused ettevõtluse teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks, teadlased ja ettevõtted teevad omavahel koostööd.

Eesti majandus on tugev ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning leiab uusi äri võimalusi. Eesti majandus on paindlik ning valmis struktuurimuutusteks, pakkudes arenguvõimalusi kõigis piirkondades. **Eesti majandus on vastutustundlik** inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärimine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega.

Tegevuste elluviimisel arvestatakse horisontaalsete põhimõtetega: keskkond ja kliima, tasakaalustatud regionaalareng ning sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus.

Keskkond ja kliima

Tegevuse sihtgrupiks on avaliku sektori asutused, seega võib tegevustel tulenevalt teemast olla puutumus keskkonda ja kliimat mõjutavate aspektidega. Samas ei planeerita tegevuste toetamisel teha valdkondlikke erisusi, tegevus on horisontaalse iseloomuga.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ ehk DNSH analüüsis on hinnatud, et toetatav meede ei põhjusta olulist kahju keskkonnanäesmärkide saavutamisele ning täiendavate nõuete kehtestamine ei ole vajalik. Toetuse andmise tingimuste alusel ei saa lähtuvalt ERDF-s sätestatud nõudest toetada fossiilkütustega seotud tegevusi.

Tasakaalustatud regionaalareng

Teadus- ja arendusasutused ning riigi rakenduskõrgkoolid, mis kuuluvad meetme tegevuse sihtgruppi, paiknevad peamiselt Tallinnas ja Tartus. Selle tõttu võib esile tuua kokkupuutepunkti suuremate linnapiirkondade arengueelduste parema ärakasutamisega. Erinevad asutused, ülikoolide kolledžid, üksikud rakenduskõrgkoolid ning teadus- ja arendusasutused asuvad ka väljapool Tallinna ja Tartut, mis võib regionaalarengule mõjuda tasakaalustavalt, soodustades eri piirkondade ühtlasemat ja kestlikku arengut.

Sooline võrdõiguslikkus

Sekkumiste ettevalmistamisel ja rakendamisel võetakse arvesse võimalikku mõju võrdsusele, kaasamisele ja mittediskrimineerimisele ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi seal kus asjakohane. Võimalikud tegevused hõlmavad järgmist: juhtkomisjoni ja ekspertkomisjoni koosseisus võetakse võimalusel arvesse soolist tasakaalu, kehtestatakse mittediskrimineerivad toetuse taotlemise põhimõtted ning hindamis- ja valikumenetlused. Toetatavate tegevuste puhul ei ole piiratud juurdepääsu tulenevalt soost, küll aga on toetuse taotlemisel oluline, et taotleja vastaks kehtestatud tingimustele. ASTRA+ meetmest toetatavate tegevuste puhul on võimalik mõjutada naiste ja meeste võrdsemaid võimalusi hariduses ja teaduses. Toetatakse naiste ja meeste võrdõiguslikkust hariduses, teaduses ja tööturul, võimaldades mõlemast soost inimestele tegevuses osaleda, tõstes nende kvalifikatsiooni ning konkurentsivõimet tööturul, pidades eelkõige silmas teadus- ja arendustegevuse ja innovatsiooni valdkonda. Eesti Teadusagentuuri andmetel on avaliku sektori teadlastest ja inseneridest 51% naised ja 49% mehed, seega on meetme sihtgrupis mehed ja naised võrdselt esindatud ning antud meetme raames ei eelistata ühte sugu teisele.

Võrdsed võimalused ja ligipääsetavus

Toetatavate tegevuste puhul ei ole piiratud juurdepääsu erinevatele sotsiaalsetele rühmadele tulenevalt vanusest, rahvusest, erivajadusest või muudest tunnustest.

Eri vanuses, rahvusest või puudega inimestele võrdsete võimaluste tagamiseks vähendatakse neid barjääre, mis takistavad allaesindatud rühmadel toetuse andmise tingimustes kirjeldatud tegevustes osalemist või hüvedest kasu saamist. Tegevused, mille puhul on oluline füüsiline juurdepääsetavus, arvestatakse parimal viisil erivajadusega inimeste osalemisvõimalustega.

Tegevuste elluviimisel tuleb toetuse saajatel järgida Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 2021/1060 artikli 7 „Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine“ ja artikli 8 „Säästev areng“ nõudeid.

1.4. Väljumisstrateegia

Planeeritavad tegevused ei vaja eraldi väljumisskeemi toetustest. Tegevuse raames toetatakse teadus- ja arendusasutuste ning ülikoolide teadmussiirde alase võimekuse arendamist ja tõstmist, mis tähendab, et asutused peaksid olema edaspidi võimelised ise teadustulemusi kommersialiseerima, teenuseid välja töötama ning neid välistele osapooltele pakkuma. ASTRA+ raames on abikõlblik ka personalikulu tegevuste elluviimisega otseselt seotud töötajatele, kes on tööle võetud abikõlblikkuse perioodil, esimesel kolmel aastal kuni 85% ja edaspidi kuni 50% ulatuses. Toetatakse nii teadustöötajate kui ka tugipersonali teadmiste ja oskuste arengut, samuti koostöö edendamist era- ja avaliku sektoriga, mis võimaldab asutustel edaspidi turul teenuseid pakkuda, nende eest tasu võtta ning seega luua jätkusuutliku teadmussiirde süsteemi.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb 10 peatükist ja 29 paragrahvist.

1. peatükk

Üldsätted

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ka ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 alusel.

Eestis toimub nutika spetsialiseerumise strateegia elluviimine Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ühise Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (TAIE) ja selle raames kinnitatud TAIE fookusvaldkondade teekaartide kaudu. Arengukava elluviimist juhib TAIE juhtkomisjon. Hetkel täidavad seda rolli Innovatsioonipoliitika komisjon (IPK) ja Teaduspoliitika komisjon (TPK).

TAIE teadmussiirde suuna ülesanne on tagada teadussüsteemi, ettevõtluskeskkonna ning ühiskonna teiste süsteemide (nt tervishoid, haridus, kultuur, sotsiaalsüsteem, keskkonnahoid jm) koostoime selliselt, et eri valdkondades loodud uued teadmised, tehnoloogiad ja ideed leiaksid oskuslikult ja loovalt rakendust kestliku ühiskonna ja majanduse hüvanguks, sh suurendades ühiskonna üldist vastupanu- ja kohanemisvõimet kriisiolukordades ja globaalsete muutustega toimetulekuks. Silmas on peetud pikaajalist ja järjepidevat tootlikkuse kasvu ning teadmuringlust, mitte lineaarset (tehnoloogiakeskset) protsessi teadussüsteemist ettevõtlusse. Selles kontekstis toetab teadmussiire mitte ainult teadustulemuste rakendamist ettevõtluses ja majanduse hüvanguks, vaid ka teaduse mõjususe kasvu ja ühiskonna arenguvajadustele vastavate strateegiliste uurimissuundade kujundamist.

Eelnõu § 1 määrab ära määruse reguleerimisala ja esitab konkreetset seadusandlikud ja rakenduslikud dokumendid, mille alusel on dokument koostatud ning millesse määruse elluviimine panustab.

Eelnõu §-s 2 antakse seletus määruses kasutatud terminitele, mis omavad toetatavatest tegevustest arusaamisel määravat tähtsust.

Eelnõu §-s 3 on toodud toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused.

Panustatakse järgmistesse meetmete nimekirja väljundnäitajatesse:

- 1) teadusasutustega koostööd tegevad ettevõtjad (vahe-eesmärk 2024 on 40, lõppeesmärk 2029 on 150 ettevõtjat). Antud väljundnäitaja 2024 aasta vahe-eesmärk pole rakendatav, kuna meede käivitub 2024 teisel poolaastal;
- 2) nutikat spetsialiseerumist, tööstuslikku üleminekut ja ettevõtlust toetavatesse oskustesse investeerivad organisatsioonid (vahe-eesmärk 10, lõppeesmärk 2029 on 20). Toetus suurendab oskuste täiendamise tulemusena teadmussiirde võimekust ning koostöö taset ja intensiivsust teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide väliste üksustega (ettevõtted, avaliku sektori asutused jne). Edu mõõdetakse teadus- ja arendustegevuse ning kõrgkoolide arvuga, mis investeerivad oma töötajate oskustesse. Kaasatud asutuste arv peaks katma enamuse positiivselt evalveeritud TA-asutustest Eestis.

Meetmete nimekirja tulemusnäitajatest panustatakse: 1) ettevõtetega sõlmitud teadus- ja arendusalaste lepingute maht (rahaline maht, võrdlusaasta 2020, tulemusnäitaja aastaks 2029 on 18 miljonit eurot, andmete allikaks on projektaruanded). Arvutuste tegemisel on aluseks võetud riiklikud 2019. aasta rahastamise lähteandmed (lepinguline koostöö ettevõtetega). See näitab, et TA-asutuste lepingute maht (sealhulgas riigisisesed ja rahvusvahelised partnerettevõtted, üle 500 euro lepingu kohta, erasektori teadus- ja arendusasutused välja arvatud) oli 2019. aastal ligikaudu 14 000 000 eurot. Lepingute maht peaks tõusma 2029. aastaks ca 30% aastas (kasv aktiivsema teadus- ja tehnosiirde poole suunatud profileerimise ning koostööga TA-asutuste, kõrgkoolide ja ettevõtetega). Riigiabi regulatsioonid seavad TA-asutustele majandustegevuse ülempiiri (20%), mis võib piirata ettevõtete tegevust ja koostöö ulatust. Koostöö eeldab poolte vahelist usalduslikku suhet ja selle tekkimine võtab aega. Turutingimused võivad aja jooksul muutuda (nt majanduslangus) ja ettevõtetel ei pruugi olla piisavalt kapitali teadus- ja arendustegevuse investeringuteks, mis vähendab ka nende huvi teadus- ja arendusteenuste vastu; 2) nutikat spetsialiseerumist, tööstuslikku üleminekut ja ettevõtlust toetavate oskuste (tehnilised (info kogumiseks/töötlemiseks, erinevate kvalitatiivsete/kvantitatiivsete meetodite kooskasutamiseks jms.), (uurimisrühma liikmete-,

aja-, ressursside-) juhtimis-, ettevõtlusalased, rohepööret toetavad jm) omandamisele suunatud tegevuses osalenud töötajad (osalejate arv, lähtetase „0“, sihttase aastaks 2029 on ≥ 380 osalejat). Meetmest lähtuvalt on oluline suurendada vastavaid oskusi omandavate töötajate arvu, et asutustes tekiks vastav teadmine ja võimekus. Edu mõõdetakse teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide akadeemiliste ja administratiivsete töötajate arvuga, kes osalevad erinevates tegevustes, mis on suunatud nutika spetsialiseerumise, tööstuse ümberkujundamise ja ettevõtlusoskuste arendamisele, nagu koolitused, mentorlus, õppereisid, töövarjud, seminarid, töötoad, võrgustiku tegevused jne. Kaasatud on mitmesugused oskuste tüübid: tehnilised, haldus-/juhtimis-, ettevõtlus-, keskkonnasäästlikud või muud liiki oskused, mis aitavad kaasa nutikale spetsialiseerumisele, innovatsioonile ning teadmiste ja tehnosiirdele. Riigi statistika põhjal on teadus- ja arendustegevusega seotud töötajate koguarv (sh halduspersonal) ligikaudu 3800 (täistööajale taandatud). Perioodi lõpuks ja sekkumise tulemusena eeldatakse, et vähemalt 10% neist (ca 380) on kaasatud tegevustesse, mis on suunatud nutikale spetsialiseerumisele, tööstuse ümberkujundamisele ja ettevõtlusele. Samuti on paragrahvis toodud seosed strateegiatega Eesti 2035 ja TAIE arengukavaga 2021-2035.

Arvestatakse ning aidatakse kaasa horisontaalsete põhimõtete täitmisele nagu tasakaalustatud regionaalne areng, sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus, keskkonna- ja kliimaeesmärgid (vt 1.3. Seosed strateegiatega ja arengukavadega, teiste sekkumiste ja tegevustega).

Eelnõu §4 sätestab rakendusasutuse, milleks on Haridus- ja Teadusministeerium ning rakendusüksuse, milleks on Riigi Tugiteenuste Keskus.

2. peatükk

Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr

Eelnõu §-s 5 kirjeldatakse tegevusi, mille elluviimist toetatakse. Tegevused on jagatud kahte kategooriasse. Toetust on võimalik taotleda nii loodavate konsortsiumide ühistegevusteks kui institutsionaalseteks tegevusteks.

ASTRA+ tegevused 1 ja 2 on ühistegevused. TA-asutuste ning kõrgkoolide koostöös loodud konsortsiumites tegutsevad asutused ühiselt tõhusate teadushalduse ja teadmussiirde teenuste arendamiseks, TA-asutuste teenuste tehnilise toe valmiduse tagamiseks, turundamiseks ja vastavate oskuste arendamiseks, mis aitavad kaasa loodud teadustulemuste ettevalmistamisele nende kasutusele võtmiseks äriliselt, ühiskonna hüvanguks või avalike teenustega seotud otstarbel.

Ühistegevusteks loodavate konsortsiumide eesmärgiks on asutuste koostöös siduda erinevates teadus- ja arendustegevuse uurimisvaldkondades olevat potentsiaali ettevõtlusega, et arendada arukat spetsialiseerumist, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu ning luua erinevatele majandussektoritele lisandväärtust teadus- ja arendusasutuste ja rakenduskõrgkoolide teadmiste siirdamise kaudu erinevate ettevõtluse ärimudelite ja -oskuste ning teenuste arendamisel.

Institutsionaalselt on igal sihtgrupi asutusel võimalik taotleda toetust §5 lg 1 punktis 4 nimetatud tegevuste elluviimiseks. Olemasolevate laborite baasil teenuste väljaarendamine peab olema seotud nutika spetsialiseerumise valdkondadega, samuti peavad need olema seotud meetme eesmärkidega ja/või teiste §5 lg 1 punktis 3 toetatavate tegevustega, mis tähendab, et eraldi ainult uue labori arendamiseks toetust taotleda ei saa.

Esimene piirang on seotud perioodi 2021-2027 poliitikaeesmärgi „Nutikam Eesti“ esitatavate nõuetega, mille kohaselt peavad toetatavad tegevused olema seotud nutika spetsialiseerumise kasvualdkondadega.

Eelnõu §5 lg 1 punkti 1 alusel antakse toetust asutuste konsortsiumi ühistegevustele, mis arendavad asutuste võimekusi teadmussiirde valdkonnas. Ühise konsortsiumina tegutsedes

saavutavad asutused sünergiat oma võimekuste (milleks on asutuse teadlaste ettevõtlusalased teadmised, intellektuaalomandi kommertsialiseerimiseks vajalikud teadmised, teadmus- ja tehnoloogiasirde üksuste võimekus, et varajases faasis teadusmahukad ideed ja nende põhjal loodavad ettevõtlusüksused saaksid vajalikku tuge) arendamiseks, kasutades saadud laiemaid kogemusi asutuste vahelisest koosloomest ja koos tegutsemisest. Ühistegevuste eesmärk on siduda erinevates teadus- ja arendustegevuse uurimisvaldkondades olevat potentsiaali (kui üks asutus ei ole nii võimekas, siis koos võrgustikuna tegutsedes ja teistelt õppides saaks seda võimekust juurde luua) ettevõtlusega, et arendada arukat spetsialiseerumist, soodustada uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu ning luua erinevatele majandussektoritele lisandväärtust TA-asutuste ja rakenduskõrgkoolide teadmiste siirdamise kaudu erinevate ettevõtluse ärimudelite ja -oskuste ning teenuste arendamisel. ADAPTER-i platvormi kaudu teadustulemuste parema turundamise ja laiema teadmussirde alase võrgustumise eesmärgil loodav konsortsium peab arendama platvormi funktsionaalsemaks, uuendama selle kasutusliideseid kasutajasõbralikumaks ning turundama platvormi laiemalt. Olulised on võrgustumise tegevused, mis toetavad teadlaste osalemist ettevõtlikus avastusprotsessis, platvormi ja seal kuvatavate teenuste turundamise tegevused, samuti intellektuaalomandi strateegiate väljatöötamise ja loodud intellektuaalomandi õigusliku lahenduse korraldamise toe pakkumine konsortsiumi liikmetele. Teenustele tehnilise toe valmiduse tagamiseks asutuste ühishanked teadmussirde tarkvara programmidele; rahvusvaheliseks võrgustumiseks teadmussirde valdkonna konverentside, seminaride ja messide ühiskülastused.

Eelnõu §5 lg 1 p 1 tegevuse eesmärk on, et Eesti teadusasutuste ja kõrgkoolide teadusteenused on (ADAPTER-i e-platvormi: www.adapter.ee) sihtrühmadele kättesaadavad ja neid pakutaks tõhusalt ja koostöiselt. ADAPTER on Eesti ülikoolide ning teadus- ja arendusasutuste ühisplatvorm, kuhu asutused panustavad nii platvormi tehniliseks arendamiseks kui ka ühise koostöövõrgustiku toimimise kaudu. ADAPTER-i abil saab ettevõtja kiiresti ühendust võrgustikku kuuluvate teadusasutustega, et leida endale koostööpartner. Sellise koostööplatvormi olemasolu on hädavajalik andmaks signaali nii ülikoolidele kui ettevõtetele, et koostöö on oodatud. Välja on toodud vajadus suurendada ülikoolidevahelist koostööd ja edendada seda strateegiliselt kõikidel tasanditel.⁵

Eelnõu §5 lg 1 p 2 kohasele tegevusele toetuse taotlemine peab olema eraldiseisvalt kirjeldatud, kuna sellega panustatakse poliitikavaldkonnas „Nutikam Eesti“ teise EL erieesmärki (a)(iv) „aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“ ja on sama poliitikavaldkonna alt teise EL erieesmärki, (a)(i) „teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ panustavatest tegevustest erineva toetusmääraga. Nimetatud p 2 kohaselt toetatakse maksimaalselt kuni kahte ühistaotlust erinevatelt asutuste konsortsiumitelt, mis sisaldavad kõigile ühistaotluses osalevatele asutustele ning kogu sihtgrupile laiemalt sobivate teadmussirde ja äriarenduse alaste teadmiste ja oskuste suurendamise ja parandamise programmi välja töötamist ja nimetatud programmis osalemise võimaluse tagamist sihtgrupi asutustele. Eesmärgiks on Eesti teadus- ja arendusasutuste töötajate, sealhulgas uurimisrühmade juhtide ja teiste akadeemiliste töötajate ning teadusadministraatorite juhtimis- ja ärialaste teadmiste ja oskuste kasvatamine selleks, et nad oleksid ettevõtlikumad, oleksid teadlikud ettevõtete loomise võimalustest ning ettevõtluse alustamisest ja efektiivsest ettevõtte juhtimisest. Ettevõtlilik mõtteviis on põhipädevus, mis aitab teadmisi märgata ja väärtustada, et tekitada nii ärilist kui ühiskondlikku mõju.

Samuti toetatakse akadeemilise ja tugitöötajate vajalike oskuste ja kogemuste omandamist ettevõtluskoostöö ja kommertsialiseerimisoskuste arendamisega seotud võrgustikes ja

⁵ „Teaduse kommertsialiseerimine Eestis“, Technopolis, Startup Estonia, 2019: https://media.voog.com/0000/0037/5345/files/SpinOff_lopparaunne_avaldamiseks.pdf

kogemusõppe kaudu maailma tippasemel teadmussiirdekeskustes. Kompetentside arendamiseks kasutatakse erinevaid formaate: koolitused, seminarid, õppekäigud, stažeerimine, mentorlus, töövarjutamine, arvestades seejuures ka rahvusvahelise kogemuse ja kompetentsi kaasamise mõõdet (näiteks oskuste täiendamine teadus- ja tehnoloogiaorganisatsioonide, ülikoolide ja teiste tippasemel teadusuuringute kommertsialiseerimisasutuste ja teadusorganisatsioonidega koostöös, väliskoolitustel osalemine, välisekspertide koolitused Eestis jms). Arendatakse ka teadustulemuste tootestamise alaseid teadmisi ja sellega seonduvaid oskusi (sh intellektuaalomandi teemad, kommunikatsioon, turundus), samuti partnersuhete haldust, konflikti juhtimist, intellektuaalomandi analüüsi, hinnastamist ja kommertsialiseerimismudeli valimist (sellega seoses ka vastavat riskihindamist, patenteerimist ja hilisemat patendi juhtimist).

Eesti teadus on heal tasemel, aga vaid vähesed teadustulemused jõuavad uute toodete või teenusteni ettevõtetes või avalikus sektoris. Seetõttu tuleb riigil leida viise ja kujundada keskkonda, mis soosiks teadusasutuste ja ettevõtete koostööd nii uurimisülesannete püstitamisel kui teadustöö tulemustele rakenduste leidmisel.

Ettevõtlusoskuste arendamine, ettevõtlustavade, lähenemisviiside, protsesside ja meetodite arendamine, mis baseerub avastuspõhistele meetoditele, loovusele ja kriitilisele mõtlemisele, suurte ühiskondlike väljakutsete mõistmisele, loob eelduse uudsete ideede rakendamisele, sh spin-off ettevõtete loomisele. Nende oskuste hulka kuuluvad muuhulgas disainmõtlemine, ärijuhtimine, modelleerimine ja planeerimine, investeerimisvalmidus, innovatsiooniturundus, konfliktide juhtimine, loomingulised lahendused, avatud innovatsioon ja koostööpartnerlus, juhtimine ja meeskonna juhendamine.⁶ On viis peamist argumenti, miks ettevõtlussuutlikkus on teadmussiirde katalüsaatoriks nii oluline: 1) ettevõtlikkus on spin-off ettevõtete loomise põhikomponent; 2) ettevõtlikkus on oskuste arendamise ja loova juhtimise vahend; 3) ettevõtlikkus on ökosüsteemne kultuurimuutus teadmiste väärtustamiseks; 4) ettevõtlikkus on võrgustumise katalüsaator; ja 5) ettevõtlikkus on kaasav ja sotsiaalne uuenduslik lähenemine. Ülikooli töötajate ettevõtlusalaste pädevuste arendamise korraldus on väga erinev ja see ei kajasta alati akadeemiliste asutuste erinevusi, vaid tuleneb pigem sellest, kui võrd prioriteetseks peetakse ettevõtlusalaseid teadmisi. Antud sekkumisega aitame ühtse lähenemisviisi abil teadus- ja kõrgharidussektoris ettevõtlikkuse alaseid pädevusi suurendada.

Eelnõu § 5 lg 1 tegevuse 3 kohaselt toetatakse asutusi uurimisrühmade teadustulemuste innovatsiooniküpsuse edasiarendamist. Oluline, et meeskond tegutseb innovatsiooniküpsuse taseme (Rootsi KTH mudel, ingl.k.: Funding Readiness Level (FRL), seletuskirja lisa 1) tõstmise kaudu ideele väliste rahastusvõimaluste leidmise suunas. Soositud on projektid, mis on multidistsiplinaarsed ja hõlmavad mitmeid asutusi ja nende asutuste uurimisgruppide ühist tegevust. Toetust antakse teadusuuringutes loodud tulemuste ühiskondliku mõju suurendamiseks, et need ideed jõuaksid turuküpsmaks ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussiirde suutlikkus sellega tõuseks. Tegevuse 3 tulemuseks on FRL taseme tõstmine vähemalt ühe taseme võrra.

Rahastamine toimub esitatud eelarveprojekti alusel kindlasummalise maksena. Taotleja esitab eelarve projekti eesmärkide saavutamiseks kuni 75 000 euro suuruse toetuse mahus, seal hulgas omaosalus 15%. Toetuse koondsumma arvestamise aluseks on Eestis innovatsioonigrante rahastavate fondide andmed ja vastavate ekspertide esitatud soovitusel (seletuskirja Lisa 2 ja 3). Innovatsiooniküpsuse tõstmise grant on suunatud eelkõige alustavatele uurimisrühma juhtidele, kes hakkavad oma suunda ja rühma üles ehitama. Seni edukalt alus- ja rakendusuringute rühma juhtinud teadlane peab eksperimentaalarenduseks üsna palju oma senises tegevuses ümber korraldama - on vaja komplekteerida uute/täiendavate pädevustega

⁶ Third Thematic Report – Intermediaries <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/policy-support-facility/psf-challenge/mutual-learning-exercise-knowledge-valorisation-focus-skills-intersectoral-cooperation-and-incentive>

rühm, kaasata intellektuaalomandi ja äriarenduse komponent jmt. või siis seni rühma liikmena tegutsenud teadlane loob oma iseseisva rühma projekti elluviimiseks.

Eelnõu §5 lg 1 p 4 tegevusteks on institutsionaalsed tegevused teadussüsteemi, ettevõtluskeskkonna ning ühiskonna teiste süsteemide koostoimest ja vajadustest lähtuvalt teadmussiirde teenuste pakkumiseks vajaliku keskkonna loomine ja täiendamine ning asutuste poolt teadusmahukate teenuste tugisüsteemi loomiseks nutika spetsialiseerumise kasvualdkondades. Lisaks teadmuste väärtuste väljaarendamiseks vajaliku materiaalse ja immateriaalse vara soetamine ja täiendamine olemasoleva teadustaristu baasil. Laboritehnika (teadustaristu) ei liigitu taristuks, mis vajaks eraldi kliimakindluse hindamist. Nimetatud tegevuste hulka kuuluvad asutuse potentsiaalsete klientide (nii äriettevõttes kui avaliku sektori asutused) teadlikkuse kasvatamine teadusasutuste ja kõrgkoolide pakutavatest teadmussiirde teenustest, teadustulemustesse investeerimise võimalustest ning teenuste osutamiseks vajalikud sertifitseerimised, et asutustel suureneks võimekus pakkuda laboriteenuseid, konsultatsiooni- ja nõustamisteenuseid. Nimetatud teenuste arendamiseks tugedatakse ka teadmussiiret koordineerivaid üksusi (asutustes olemasolevad või loodavaid) uute võimekustega, et vastavad üksused oleksid operatiivsed ja saaksid asutustes tugistruktuurina tagada teadmussiirde teenuste pakkumise jätkusuutlikkuse. Tõhus teadmussiire eeldab kasutajate ja turgude lähedust ja kaasatust, usaldusväärset temaatilist ja/või funktsionaalset spetsialiseerumist, head tehnilist sõltumatust, suurepäraseid sidemed tööstuse ja ühiskonnaga (võrgustumine) ning piisavaid ja arenenud võimeid (oskused). Seetõttu on vaja tegevussuutlikkust, et pääseda juurde sihtrühmale ja teenindada neid, väärtustades samal ajal loodud teadmisi optimaalse strateegilise ja majandusliku väärtusega. Teadmussiirde teenuste arendamine hõlmab muu hulgas potentsiaalsete loodud või omandatud varade väljaselgitamist, potentsiaalse vara tehniliste, juriidiliste ja turueeliste hindamist ning vastava toe pakkumist asutuse uurimisgruppidele, otsuste tegemist olemasoleva intellektuaalse vara kaitsevormide kohta, turundus- ja teadmussiirde strateegia kindlaksmääramist ja parimate partnerite väljaselgitamist⁷.

Eelnõu §5 lõikes 2 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 p 1 all rahastatavate konsortsiumite arvule ning konsortsiumisse minimaalselt kaasatud partnerasutustele. Antud punkti all rahastatakse ühe konsortsiumi taotlust. Kaasatavate partnerasutuste välja toomisega tagatakse sihtgrupi asutuste proportsionaalne osalemine konsortsiumis, et ADAPTERi platvormi teenused arendataks välja sünergias kogu sihtgrupiga.

Eelnõu §5 lõikes 3 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 p 2 all rahastatavate konsortsiumite arvule, konsortsiumisse minimaalselt kaasatud partnerasutustele. Antud nõudega tagatakse sihtgrupi laiem kaasatus konsortsiumisse, et välja töötatavad ja rakendatavad oskuste arendamise programmid oleksid ühtsel kõrgel tasemel ning arvestaksid ka sihtgrupi spetsiifikat. Üks ja sama asutus võib samaaegselt osaleda mitmes konsortsiumis. Sihtgrupi spetsiifilised vajadused selgitatakse välja taotlusega esitatavas vastavas akadeemiliste töötajate ja teiste teadustööga seotud isikute ja teadusadministraatorite koolitusvajaduste analüüsis.

Eelnõu §5 lõikes 4 seatakse nõue taotluse esitamiseks sama paragrahvi lg 1 punktides 1 ja 2 rahastatavate konsortsiumite juhtpartneri poolt. Selle nõudega selgitatakse, kellel on võimalik konsortsiumi taotlus esitada.

Eelnõu §5 lõikes 5 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 p 3 all taotlejatele asutustele. Tuuakse välja, kes sihtgrupi asutustest saavad taotlusi esitada.

Eelnõu §5 lõikes 6 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 p 4 all rahastatavatele ühe asutuse põhiste taotlustele. Sellega sätestatakse, et iga asutus saab oma asutusesisesteks institutsionaalseteks teadmussiirde tegevusteks esitada ühe taotluse kogu toetuse abikõlbliku

⁷ [Commission Recommendation \(EU\) 2023/499 of 1 March 2023 on a Code of Practice on the management of intellectual assets for knowledge valorisation in the European Research Area](#)

perioodi kohta. Tegevused peavad olema eristatavad ega tohi dubleerida §5 lg 1 punktides 1-3 toodud tegevusi ega meetme „Majanduse ja ühiskonna vajadustele vastavate tipptasemel teadumuse ja teadustaristu teenuste kättesaadavaks tegemine TAIE fookusvaldkondades“ tegevusi.

Eelnõu §5 lõikes 7 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 punktides 3 ja 4 toodud tegevuste puhul taotlevatele asutustele. Antud tegevused on asutuste-põhised ehk institutsionaalsed tegevused. Eelnõu §5 lõikes 8 seatakse nõue sama paragrahvi lg 1 p 4 all rahastatavate soetuste vajalikule seosele meetme eesmärkidega ja/või sama lõike 1 punkti 3 all toodud tegevustega. Kui investeeringuvajadus ei vasta antud kriteeriumile, siis seda käesoleva määruse alusel ei rahastata. Vastav piirang on kehtestatud selleks, et asutused saaksid investeeringute abil arendada teenuseid, mis on suunatud teadustulemuste võimalikult kiirele rakendumisele ühiskonnas.

Eelnõu §5 lõike 9 alusel peavad § 5 lõike 1 punktides 1- 4 rahastatavad projektid olema seostatud riiklike ja asutuse arengukavade või strateegiatega ning suunatud arenguhüppele ja teenuste arendamiseks vajalikes protsessides muudatuste läbiviimisele.

Eelnõu §5 lõige 10 seab taotlejale tingimuseks, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega. Projektides tuleb vältida kahju keskkonna eesmärkide saavutamisele.

Eelnõu §5 lõikes 11 viidatakse tegevuste loetelule, mida käesoleva määrusega ei toetata. Abikõlbmatud on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058 (24. juuni 2021), mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklis 7 nimetatud investeeringud. Nimetatud artiklis märgitakse abikõlbmatuks investeeringud nutika spetsialiseerumise valdkondadega puutumuslikel teemadel, muu hulgas:

- jäätmete prügilasse ladustamisel v.a igakülgset põhjendatud juhtudel või olemasolevate prügilate dekomisjoneerimiseks, ümberkorraldamiseks või ohutuks muutmiseks nii, et sellised investeeringud ei suurendaks prügilate võimust;
- jäätmejääkide käitlemise rajatiste võimsuse suurendamisel v.a igakülgset põhjendatud juhtudel või investeeringud tehnoloogiasse, et võtta jäätmejääkidest saadud materjale taaskasutusse ringmajanduse eesmärgil;
- fossiilkütuste tootmise, töötlemise, transpordi, jaotuse, ladustamise või põlemisega seotud tegevustel v.a tahketel fossiilkütustel töötavate küttesüsteemide asendamine gaasikütel töötavate süsteemidega määruuses märgitud eesmärkidel, gaasi ülekande- ja jaotusvõrkude laiendamisse ning nende kasutusotstarbe muutmisse, ümberehitamisse või moderniseerimisse määruuses märgitud alatingimusel, avalikuks kasutamiseks ette nähtud keskkonnasõbralikesse sõidukitesse ja elanikkonnakaitse- ja tuletõrjeteenistusse projekteeritud ja ehitatud või kohandatud sõidukitesse.

Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999 artikli 2 lõike 62 järgi on fossiilkütusteks taastumatud süsinikul põhinevad energiaallikaid nagu tahked kütused (mh kivisüsi, turvas, pruunsüsi, põlevkivi), maagaas ja nafta.

Eelnõu §-s 6 sätestab tegevuste abikõlblikud kulud. Kuna eelnõu tegevused on kavandatud teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide erinevate teadmussiirde tegevuste toetuseks, on abikõlblike kulude sätestamisel lähtutud põhimõttest hoida nimekiri võimalikult avatud, et võimaldada paindlikkust.

Eelnõu §6 lg 1 sätestab abikõlblikkuse üldtingimused.

Eelnõu §6 lg 2 sätestab abikõlblikud kulud järgnevalt:

1) Personalikulu vastavalt ühendmääruse § 16-le;

Asutuseväliseid eksperte, kes on tegutsenud või tegutsevad ettevõtete või teadmussiirde organisatsioonide teadmussiirde tegevuste praktikutena, saab kaasata nii sise- kui välisriikide ekspertide hulgast. Teadmussiirde ekspertidega seotud kulud on antud meetmes abikõlblikud.

2) käesoleva määruse § 5 lõike 1 punktides 1 ja 4 toodud tegevuste elluviimisega otseselt seotud töötajate, kes on tööle võetud abikõlblikkuse perioodil, personalikulud. Nimetatud personalikulu toetuse suurus on esimestel projekti aastatel kõrgem vastava võimekuse asutusse loomiseks. Hiljem toetuse osakaal väheneb, et asutus võtaks nimetatud töötajate personalikulud tegevuste jätkusuutlikkuse tagamiseks järk-järgult suuremas mahus enda kanda. § 5 lõike 1 punkti 2 tegevustes on personalikulu toetatav kuni 100%, kuid abikõlblik on ainult see osa personalikuludest, mis on seotud koolitusprogrammi väljatöötamisega ja meetme sihtgrupis programmi ellu viimisega. Vastav nõue on kehtestatud vähendamaks riski toetuse kasutamiseks asutuste pikaajaliste püsikulude katmiseks.

3) konverentside, seminaride, oskuste arendamise ja teiste ürituste korraldamise kulud. Ürituste korraldamisel järgitakse keskkonnahoidlike ürituste korraldamise juhendit.

4) teadmussiirde võrgustike osavõtu- ja asjakohaste organisatsioonide liikmeks astumise tasu, konverentsidel osalemise tasu, mille näitena ASTP (Association of Knowledge Transfer Professionals) liikmelisus tagab vastavatel teadmussiirde seminaridel osalemise soodustingimustel, aidates ressursisäästlikumalt kasutada tegevustele kulutatavaid vahendeid. Võrgustikud on tõhusad organisatsioonivormid teadmiste jagamise ja koosloomise toetamiseks, kuna võrgustikud saavad ühendada osalisi, et väärtustada teadmisi tõhusamalt kui üks organisatsioon suudab⁸.

5) välislahetuste kulud teadmussiirde võrgustike ja oskuste arendamise välisüritustel osalemiseks. Välisüritustel osalemised aitavad kaasa parimatest praktikatest ja teadmistest õppimisele ning selline võrgustumine aitab luua uut oskusteavet teadmussiirdeks.

6) teavitamiskulud, mis kaasnevad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ nimetatud kohustuste täitmisega.

7) sisseostetavate teenuste kulud.

8) käesoleva määruse § 5 lõike 1 punktis 3 kirjeldatud tegevustega seotud kindlasummalise maksetena rahastatavate projektide kulud.

Kindlasummalise makse suurus määratakse toetuse saaja poolt esitatud detailse eelarve alusel. Kavandatavaid kulusid ja nende maksumust hinnatakse enne toetuse andmise otsuse tegemist, arvestades käesolevas määruses sätestatud abikõlblikkuse tingimusi. Tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud peavad olema vajalikud, mõistlikud ja põhjendatud. Toetuse saaja on kohustatud tõendama kindlasummalise makse eelarve mõistlikkust ja aluseid, milleks on toetuse taotlemisel esitatud tegevuste eelarve ja mõni muu tõendav dokument, mis on tegevuse eelarvestamise aluseks (näiteks hinnapakumised, hinnakirjad, arvutuskäik). Toetuse saaja peab tõendama ka kindlasummalise makse aluseks oleva tulemuse/tulemuste saavutamist.

Kindlasummalise maksena toetuse andmisel tegelikult tekkinud kulusid ei pea toetuse saaja hilisemalt tõendama ega raamatupidamises eristama. Kõik kindlasummalise makse rakendamise tingimused ehk toetuse maksmise aluseks olevad tulemused ja nende tõendamise alused sätestatakse taotluse rahuldamise otsuses.

9) käesoleva määruse § 5 lõike 1 punktis 4 nimetatud tegevuste teostamiseks seadmete ja aparatuuri soetamise, paigaldamise ja seadistamise kulud ning investeeringud teenuse osutamiseks vajalikesse digilahendustesse ja infosüsteemidesse, sealhulgas kliendihaldustarkvara, äriarenduse ja intellektuaalomandi kaitsmise protsessis vajalike andmebaaside litsentside soetamine kuni 15 % ulatuses asutuse institutsionaalse projekti kogumaksumusest. Tarkvara ja litsentsid on eelduseks sellele, et loodava intellektuaalomandi kaitsmine võimalik oleks, ehk tegemist on eelduste loomisega.

10) koolituskulud.

⁸ Final Report 2024: [Mutual learning exercise on knowledge valorisation - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/11111111-1111-1111-1111-111111111111)

Eelnõu §6 lg 3 sätestab, et käesoleva määruse § 5 lõike 1 tegevustes moodustavad kaudsed kulud 15% rahastamiskõlblikest otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse §-le 21. Eelnõu §6 lg 4 sätestab tegevuse abikõlbmatud kulud.

Asutuste püsikulude abikõlbmatust tuleneb eesmärgist toetada vaid uute, ettevõtete vajadustest lähtuvate teenuste arendamisega tekkivaid vajalikke personali- ja laborikulusid.

Tasemeõppe arendamise- ja pakkumisega seotud kulu ei ole abikõlblik. Tasemeõppe on kutseõppeasutuste seaduse § 23 lg 2 p 1 tähenduses õpe, mille käigus omandatakse kindlale kvalifikatsioonitasemele vastav kvalifikatsioon, mis võimaldab juurdepääsu järgmise kvalifikatsioonitaseme õppele. Samuti ei ole abikõlblikud esinduskulud ja kingitused.

Abikõlbmatuteks kuludeks loetakse siseriiklikud lähetuskulud sh ametniku, teenistuja, töö-, töövõtu- või käsunduslepingu alusel toetatavate tegevuste heaks teenust osutava või tööd tegeva isiku või tegevuste elluviimisega seotud kolmanda isiku riigisisese lähetamise või liikumisega seotud sõidu- ja majutuskulud tegelike kulude alusel. Toetatavate tegevuste heaks töötava personali, sh ametniku, teenistuja, lepingulise töötaja või kolmanda isiku riigisisese lähetamisega tekkivad sõidu- ja majutuskulud on summaliselt väiksed, kuid nõuavad abikõlblikkuse tõendamiseks ja kontrollimiseks suurt hulka dokumente, mis tähendab suurt halduskoormust nii toetuse saajale kui rakendusüksusele ning riski abikõlbmatute kulude tekkimiseks. Kuluefektiivsuse tagamiseks ning abikõlbmatute kulude tekkimise riski maandamiseks tegevuse elluviimisel on otstarbekaks hüvitada riigisisese lähetamisega seotud kulud toetuse saajale lihtsustatud viisil 15% ühtse määrana saadavatest projekti otsestest personalikuludest. Toetuse saaja lähtub riigisisese lähetusega seotud kulude hüvitamisel töötajale, ametnikule, teenistujale, lepingulisele töötajale või kolmandale isikule piirmääradest, mis on kehtestatud kas siseriiklikult või vastavuses toetust saavale asutusele antud pädevusega.

Eelnõu § 7 käsitleb riigiabi.

Riigiabi reeglistiku eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu (EL) siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud. Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning siseriiklikul tasandil konkurentsiseaduse riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Otsustamisel, kas tegemist on riigiabiga, tuleb toetusmeedet hinnata viie kriteeriumi alusel:

- 1) abi antakse riigi, linna või valla vahenditest;
- 2) abi antakse ettevõtjale;
- 3) abimeetmel on valikuline iseloom;
- 4) abimeede annab abi saajale majandusliku eelise;
- 5) abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Üksnes juhul, kui abi vastab kõigile kriteeriumitele, on tegemist riigiabiga.

1. Abi antakse riigi poolt või riigi ressurssidest

Riigiabiks loetakse neid eeliseid, mis tulevad otseselt või kaudselt antud riigi ressurssidest.

Käesoleva määruse kontekstis panustab riik tegevuse kaasfinantseeringusse, samuti loetakse struktuuritoetust riigi vahenditeks.

2. Abi antakse ettevõtjale

Euroopa Kohtu praktika järgi tuleb ettevõtjateks lugeda kõiki üksusi, mis tegelevad majandustegevusega. Seejuures ei ole oluline nende üksuste õiguslik seisund ega rahastamise viis. Määrav on vaid asjaolu, kas faktiliselt tegeletakse majandustegevusega.

Toetust võivad taotleda avaliku sektori asutused. Kui selgub, et avaliku sektori asutusele antav toetus tegevustes § 5 lg 1 punktis 4 kvalifitseerub riigiabiks (toetatakse majandustegevusi), kohaldatakse talle suurettevõtetele mõeldud toetuse määrasid. § 5 lg 1 punktides 1-2 sätestatud

tegevuste puhul antakse abi ühistegevusteks konsortsiumitele, mille moodustavad avalik-õiguslikud ülikoolid, positiivselt evalveeritud riigi või avalik-õiguslikud teadus- ja arendusasutused või rakenduskõrgkoolid teadus-, arendus- või innovatsioonitegevusteks või teadmussiirdeks, mida ei loeta majandustegevuseks, seega ei ole tegemist riigiabi. Vastavalt teadus- ja arendustegevustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistikus (2022/C414/01) sätestatule ei sisalda teadus- ja arendusabi teadusasutustele või teadusuuringute taristule riigiabi, kui tegemist on teadusasutuste ja teadusuuringute taristu mittemajandustegevuse (näiteks õpetamine, sõltumatu teadustegevus, teadusuuringute tulemuste levitamine, teadmussiirde alane tegevus, kui saadav kasum investeeritakse teadusasutuse või taristu mittemajandustegevusse) rahastamisega; teadusasutust või teadusuuringute taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajandustegevuseks ja majandustegevus on vaid kõrvaltegevuseks (mitte üle 20% üldisest aastasest tegevusmahust); tegemist on teadusasutuste või teadusuuringute taristu majandustegevusega (näiteks lepingulised teadusuuringud või teadusteenused), aga seda tehakse turutingimustel; teadus- ja arendusprojektis osalevad teadusasutus ning ettevõtja ja ettevõtja katab kõik projekti kulud või projekti tulemusi võib laialdaselt levitada või projekti tulemusel tekkivad intellektuaalomandi õigused jagatakse koostööpartnerite vahel vastavalt nende tööpanusele või sissemaksetele või ettevõtja maksab intellektuaalomandi õiguste eest turuhinnale vastavat tasu.

3. Abimeetmel on valikuline iseloom

Toetust antakse teadmussiirde tegevusteks riigi- ja avalik-õiguslike positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide ja ühiskonna teenimise võimekuse tõstmiseks asutuste vastutusvaldkondades. Tegevused peavad kasvatama asutustes ettevõtluskoostööd, tagama teadus- ja arendusasutustes ja kõrgkoolides tekkivate teadustulemuste võimalikult kiire rakendumise ühiskonnas ning teadus- ja arendus- ning kõrgharidussüsteemis ettevõtliku mõtteviisi väärtustamise.

Toetuse taotlemiseks tuleb esitada taotlus, mis läbib hindamise erinevate kriteeriumide alusel. Kui mõni seatud kriteeriumidest saab punkte alla lävendi, siis taotlus positiivset otsust ei saa. Eelpooltoodud arvestades võib öelda, et antud tegevusel on valikuline iseloom.

4. Abimeede annab abi saajale majandusliku eelise

Teadustöö tulemuste viimine tehnoloogia valmidusastmete skaalal turule lähemale on üldjuhul pikaajaline protsess, mis lõpeb, kui põhitoo on välja arendatud ja tähelepanu suunatakse tootmise planeerimisele või turu laiendamisele. Abimeede võib anda, kuid ei pruugi, abi saajale majandusliku eelise, kuna toetuse abil saavad asutuste töötajad juurde teadmisi ning on võimalik arendada välja uusi teenuseid, mis aitavad kaasa asutuse protsesside arendamisele ja täiustamisele.

5. Abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Tegevuse raames antava toetuse puhul ei ole konkurentsi moonutamine või kaubanduse mõjutamine EL riikide vahel välistatud. Vastavalt ELi toimimise lepingu artikkel 107 lõikele 1 võib ettevõtetele või asutustele antava abi puhul olla tegemist riigiabi andmisega.

Eelnõu §-s 8 sätestab abikõlblikkuse perioodi.

Tegevuse abikõlblikkuse perioodiks on 1. jaanuar 2024 kuni 31. august 2029.

Eelnõu § 8 lg 2 sätestab käesoleva määruse § 5 lõike 1 punktide 1, 2 ja 4 alusel nende projektide kulude eraldi välja toomist, mis on abikõlblikkuse perioodil tehtud enne rahastamisotsust.

Eelnõu § 8 lg 3 sätestab käesoleva määruse § 5 lõike 1 punkti 3 alusel rahastatavate asutuste projektide kestvuse, milleks on 12 kuud. Projekti hinnatavaks tulemuseks on innovatsiooniküpsuse taseme tõus vähemalt ühe taseme võrra projekti taotluses märgitud algtasemest.

Eelnõu § 9 sätestab taotletava toetuse kogumaksumuse, piirsummade ja osakaaluga seonduva. Määrusega eraldatakse kokku 39 428 614 eurot, mida rahastatakse järgnevalt:

- 1) Euroopa Regionaalarengu Fond (edaspidi *ERF*) (poliitikaeesmärk nr. 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (i) „teadus- ja innovatsioonivõime ning kõrgetasemeliste tehnoloogiate kasutuselevõtu arendamine ja suurendamine“ meetme 21.1.1.2 alt) 22 700 030 eurot (70% kogumaksumusest) ja riiklik kaasfinantseering 4 864 292 eurot (15% kogumaksumusest) ning omafinantseering vähemalt 4 864 292 eurot (vähemalt 15%);
- 2) *ERF* (poliitikaeesmärk nr. 1 „Nutikam Eesti“ erieesmärgi (iv) „aruka spetsialiseerumise, tööstusliku ülemineku ja ettevõtluse oskuste arendamine“ meetme 21.1.4.2 alt) 4 900 000 eurot (kuni 70% kogumaksumusest) ja riiklik kaasfinantseering 2 100 000 eurot (vähemalt 30% kogumaksumusest).
- 3) meetmest 21.1.1.2 rahastatakse käesoleva eelnõu § 5 lg 1 punktides 1, 3 ja 4 toodud tegevusi ning meetmest 21.1.4.2 rahastatakse § 5 lg 1 punktis 2 toodud asutuste teadmussiirde- ja äriarendusealaste teadmiste ja oskuste suurendamise ja parandamise tegevust;

Lõikes 1 sätestatakse minimaalne summa institutsionaalsetele- ja ühistaotlustele eraldi, milleks on § 5 lõikes 1 punktis 4 nimetatud tegevuse puhul 200 000 eurot taotluse ja asutuse kohta ning § 5 lõikes 1 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuste puhul 500 000 eurot taotluse kohta. Taotletava toetuse alampiiri seadmise eesmärk on vältida toetuse andmisel tegevuste ja vahendite killustamist.

Lõikes 2 sätestatakse taotletava toetuse piirmäär käesoleva määruse § 5 lõikes 1 punktis 3 nimetatud tegevuseks, milleks on kuni 75 000 eurot projekti kohta. Antud toetussumma eest tuleb saavutada tulemus, milleks on innovatsiooniküpsuse taseme tõus vähemalt ühe taseme võrra projekti taotluses märgitud algtasemest.

Lõikes 3 seatakse taotletava toetuse ülempiir institutsionaalsetele sisutegevustele, s.t. § 5 lõike 1 punktis 4 nimetatud tegevustele. Rakendusasutus määrab taotlusvooru väljakuulutamisel asutustele taotletava toetuse ülempiiri. Ülempiiri seadmisel on arvestatud teadus- ja arendusasutuste baasfinantseerimise, ettevõtluslepingute osakaalu ning Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt eraldatud kõrgharidusõppe tegevustoetuse mahtusid aastatel 2019–2023. Ülempiiri baassummana arvestatakse ühe asutuse kohta 200 000 eurot (mis on vastavalt § 9 lõikes 1 toodule ka toetuse taotlemise alampiiriks), millele lisandub vastav arvestuslik summa. Kui taotluses toodud abikõlblikele tegevustele planeeritud summa ei ületa toetuse taotlemise alampiiri, siis taotlust ei rahastata. Nii teaduse kui kõrghariduse finantseerimise ning asutuste ettevõtluslepingute mahud annavad võrdselt 1/3 taotletava toetuse ülempiirist, kuid asutused ei ole kohustatud arvestuslikku proportsiooni ettepaneku koostamisel järgima. Sisemine jaotus eri valdkondi puudutavate tegevuste ja eelarve osas on asutuse otsustada. Asutusepõhine ülempiiri seadmine võimaldab toetuse eraldamisel arvestada asutuste eripärasid, sh hõlmatust teadus- või õppetegevusega, asutuse suurust, ettevõtluskoostööd ja vastutusvaldkondade ulatust. Taotletavale toetusele ülempiiride seadmine aitab kaasa asutuste poolt realistlike taotluste esitamisele ja vähendab administratiivkoormust ettepanekute hindamisel. Igale asutusele määratud taotletava toetuse ülempiir teatatakse asutustele ettepanekute kogumise väljakuulutamisel. Asutuste ühinemisel või muudel põhjendatud juhtudel võib rakendusasutus taotletava toetuse ülempiiri muuta. Taotletava toetuse ülempiiri asutuste lõikes kehtestab rakendusüksus rakendusasutuse ettepanekul.

Lõikes 4 on sätestatud toetuse maksimaalne summa määruse § 5 lg 1 punktides 1 ja 4 nimetatud soetustele, milleks on 15% asutusele käesoleva määruse alusel kokku antavast toetusest.

Lõikes 5 sätestatakse toetuse maksimaalne piirmäär § 5 lg 1 punktides 1, 3 ja 4 toodud tegevustele, kus toetuse osakaal on kuni 85% ja toetuse taotlejate omafinantseering on vähemalt 15%.

Lõikes 6 sätestatakse toetuse maksimaalne piirmäär § 5 lg 1 punktis 2 toodud tegevuseks kuni 100% abikõlblike kulude maksumusest ja toetuse taotlejatel omafinantseeringu nõuet ei ole.

3. peatükk

Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Eelnõu §-s 10 lg 1 määratletakse võimalike toetuse saajate sihtgrupp. Toetust võib taotleda avalik-õiguslik või riigi teadus- ja arendusasutus, kellele on aastatel 2019-2023 eraldatud teadus- ja arendusasutuste baasfinantseerimise toetust, avalik-õiguslik ülikool või riigi rakenduskõrgkool või riigi asutatud sihtasutuse koosseisus tegutsev kõrgkool.

Eraõiguslikud teadus- ja arendusasutused tegevuse sihtgruppi ei kuulu, kuna tulenevalt ASTRA+ eesmärgist ja fookusest ei ole riik eraõiguslike asutuste puhul omanik ega vastutav asutuse eesmärkide täitmise ega asutuse arendamise eest.

Eelnõu §-s 10 lg 2 määratleb, et taotleja ja partner peavad vastama ühendmääruse § 3 lõikele 2.

Eelnõu §-s 11 tuuakse välja taotleja kohustused.

Eelnõu §-s 12 esitatakse nõuded esitatavale taotlusele. Nõuded kehtivad sarnaselt nii nende taotluste osas, mis sisaldavad ühistegevusi, kui taotluste osas, mis on institutsionaalsed.

Eelnõu § 12 lõikes 1 sätestatakse nõue ühistootluse esitamise puhul partnerite osalemise kinnitusele ja ühendmääruse § 4 lõikes 2 nimetatud asjaolude kohta.

Eelnõu § 12 lg 2 sätestab nõude, et projekt vastab „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele.

Eelnõu § 12 lg 3 sätestab käesoleva määruse § 5 lõike 1 punkti 2 toodud tegevusteks taotluse esitamiseks vajalikud kinnitused, andmed või dokumendid.

Eelnõu § 12 lg 4 sätestab nõuded käesoleva määruse § 5 lõike 1 punkti 3 tegevusteks asutuse poolt esitatavatele taotlustele. Eelnõu § 12 lg 4 p 4 sätestab tingimused § 5 lõike 1 punkti 3 tegevuse teistkordseks taotlemiseks. Kaheastmeline toetuse taotlemise võimalus on vajalik teadustulemuste turule lähemale viimiseks, milleks erinevates valdkondades võib aega ja vahendeid kuluda erinevalt. Soositud on taotlused, kus tehakse koostööd mitmete asutuste ja nende asutuste uurimisgruppide vahel. Oluline aspekt teise järjestikuse projekti taotlemisel on nõue projektimeeskonna eelnev osalemine § 5 lõike 1 punkti 2 raames ellu viidavas ettevõtlusalaste teadmiste ja oskuste tõstmise programmis. Eeldatavalt tõstetakse § 5 lõike 1 punkti 3 tegevusega nii idee innovatsiooniküpsuse taset kui ka projektimeeskonna ettevõtlikkust.

Eelnõu § 12 lõikes 5 sätestatakse mitme partneri poolt esitatava taotluse esitamiseks vajalikud kinnitused.

Eelnõu § 12 lõikes 6 sätestatakse institutsionaalset toetust taotlevale asutusele valikuvõimalus § 5 lg 1 punktis 4 nimetatud tegevuste vahel. Seejuures sätestatakse ka nõue, et iga valitud tegevuse kohta tuleb eraldi esitada ka eelarve ja tegevuste väljundnäitajad.

4. peatükk

Toetuse taotlemine

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotlusvooru avamise tingimused ja taotluse esitamise tähtjast teavitamine.

Taotluste esitamise tähtaja ja eelarve kinnitab rakendusasutus, kes edastab vastava info rakendusüksusele. § 5 lõike 1 punktides 1, 2 ja 4 taotlustele toimub üks taotlusvoor. § 5 lõike 1 punkti 3 tegevusteks avatakse kuni kaks vooru aastas.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotlemise tähtaeg ja taotluse esitamise viis.

Eelnõu § 14 lõikes 1 sätestatakse, et toimuvad eraldi taotlusvoorud § 5 lõike 1 punktide 1-4 tegevustele. Eelnõu § 14 lõikes 2 sätestatakse taotluse esitamise viis.

Eelnõu § 14 lõikes 3 selgitatakse toetuse vastuvõtutähtaja nihkumist võimaliku e-toetuse keskkonna tehnilise rikke puhul.

5. peatükk **Taotluste menetlemine**

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse taotluse esitamist, taotlusele esitatavaid nõudeid, hindamis- ja valikukriteeriume ning -metoodikat.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotluse esitamise ja menetlemise tingimused. Taotlus esitatakse e-toetuse keskkonna kaudu määruses sätestatud tingimuste kohaselt. Taotluse menetlemise tähtaeg on 60 tööpäeva. Puuduste korral taotluses on taotlejal alates teate kättesaamisest 10 tööpäeva aega võimalikud puudused kõrvaldada.

Kui taotluse tegevuste elluviimisel selgub, et mõne tegevuse eelarvet ei suudeta täita, siis võib taotleja esitada rakendusüksusele ettepaneku projekti eelarve muutmiseks erinevate tegevuste vahel.

Kui esitatud taotlus rakendusüksuse hinnangul ei vasta käesoleva määruse § 5 lg 1 toodud tegevustele, edastab rakendusüksus taotluse juhtkomisjonile hinnangu saamiseks.

Kui juhtkomisjoni hinnangul ei ole ettepanekus tehtud muudatused põhjendatud, teeb juhtkomisjon rakendusüksusele ettepaneku taotluse mahu vähendamiseks muudetava eelarve summas ning see eelarve maht suunatakse meetme järgnevate voorude rahastamiseks.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotleja, partneri, taotluse ja projekti nõuetele vastavaks tunnistamine.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse ekspertkomisjoni ja ASTRA+ juhtkomisjoni moodustamine.

Eelnõu § 17 lg 1 sätestab ekspertkomisjoni moodustamise ja tema volitused eelnõu § 5 lõikes 1 p 3 nimetatud tegevuste elluviimiseks esitatud taotluste hindamisel. Ekspertkomisjon teeb juhtkomisjonile ettepaneku positiivselt hinnatud projekti rahastamiseks, seal hulgas kindlasummalise makse suuruse ja makse tingimused.

Eelnõu § 17 lg 2 sätestab ASTRA+ juhtkomisjoni moodustamise ja tema volitused.

Juhtkomisjoni ülesanneteks on § 5 lõigetes 1, 2 ja 4 kirjeldatud tegevuste taotluste hindamine ja kinnitamine, § 5 lõikes 1 p 3 nimetatud tegevuste rahastamiseks ekspertkomisjoni poolt esitatud ettepanekute kinnitamine, ASTRA+ tulemuslikkuse jälgimine, vahehindamise teostamine, projektide ja ASTRA+ paremaks elluviimiseks rakendusüksusele ettepanekute tegemine ja muude käesolevast määrusest tulenevate ülesannete täitmine.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse projektide hindamine, valikukriteeriumid ja -metoodika. Projekte hinnatakse lõikes 1 toodud järgmise viie hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) Projekti mõju meetme eesmärkide saavutamisele;
- 2) Projekti põhjendus;
- 3) Projekti kuluefektiivsus;
- 4) Toetuse taotleja suutlikkus projekti ellu viia;
- 5) Projekti koosõla Eesti pikaajalise strateegia aluspõhimõtete ja sihtidega.

Eelnõu § 18 lg 2 kuni 6 tuuakse välja lg 1 toodud hindamiskriteeriumite hindamise täpsustavad asjaolud. Sama paragrahvi lõike 3 punktis 5 sätestatakse ekspertkomisjoni poolse § 5 lõike 1 punkti 3 tegevuste põhjendatuse hindamise olulised kriteeriumid.

Eelnõu § 18 lg 7 sätestatakse valikumetoodika kasutamine rakendusüksuse poolt.

Eelnõu § 18 lg 8 all tuuakse välja projektide hindamine lõikes 1 nimetatud valikukriteeriumite lõikes skaalal 1 (mitterahuldav) kuni 5 (suurepärase) punkti. Hinne antakse 0,5 punkti täpsusega.

Lõikes 9 sätestatakse nõuetele vastavaks tunnistatud taotluste juhtkomisjoni poolse hindamise aluseks olevad järgnevad valikukriteeriumide osakaalud, mis on kooskõlas ühendmääruse §-ga 7 ja mille osakaalud koondhindest on järgmised:

- 1) projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele – koondhindest 25 protsenti;
- 2) projekti põhjendatus – koondhindest 25 protsenti;
- 3) projekti kuluefektiivsus – koondhindest 15 protsenti;
- 4) taotleja suutlikkus projekti ellu viia – koondhindest 30 protsenti;
- 5) projekti kooskõla Eesti 2035 aluspõhimõtete ja sihtidega – koondhindest 5 protsenti.

Lõikes 10 tuuakse välja nõuetele vastavaks ja mittevastavaks tunnistamise kriteeriumid.

Lõikes 11 tuuakse välja valikukriteeriumi hinde lävend, mille puhul taotluse hindamine lõpeb.

Lõige 12 sätestab võrdsete näitajatega taotluste puhul eelistatavaks kriteeriumiks pikemaajalisi ja jätkusuutlikke projekte, millel on käesoleva paragrahvi lõike 1 punkti 2 valikukriteeriumi hinne kõrgem.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja kord. Mitme asutuse poolt esitatavad konsortsiumite taotlused kuuluvad rahuldamisele vastavalt hindamise käigus tekkinud pingereale ning taotlusvooru eelarvele. Käesoleva määruse § 5 lõike 1 punkti 3 tegevuses esitatud taotlused rahastatakse vastavalt hindamise käigus tekkinud pingereale. Asutuste poolt käesoleva määruse § 5 lõike 1 punkti 4 all esitatud taotlused kuuluvad rahuldamisele kuni maksimaalse asutusele kehtestatud institutsionaalse toetuse määrale ning taotlusvooru eelarvele.

Eelnõu § 19 lg 2 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuses täpsustatavad toetuse saaja õigused ja kohustused.

Eelnõu § 19 lg 3 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse taotlejale esitamise viis ja tähtaeg.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord. Taotlus jäetakse rahuldamata § 5 lõikes 12 ning ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel.

Menetluses olevate taotluste kohta, mille rahaline maht ületab meetme taotluste rahastamise eelarve vaba jäägi ja mida ei ole võimalik vastavalt ühendmääruse § 9 lõikes 1 sätestatule osaliselt rahuldada, tehakse ühendmääruse § 8 lõike 2 punkti 5 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse taotluse osaline või kõrvaltingimusega rahuldamine. Taotluse võib osaliselt rahuldada vastavalt ühendmääruse § 9 lõikele 1, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole võimalik taotluste rahastamiseks ettenähtud eelarve mahu tõttu või taotluse täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemust või eesmärki. Taotluse rahuldamise otsuse võib teha kõrvaltingimusega vastavalt ühendmääruse § 9 lõigetes 2 ja 3 sätestatule.

Taotluse tingimusliku rahuldamise otsuse põhjal ei teki toetuse saajal õigust toetuse maksetele. Õigus toetusega seotud maksetele, sh ettemaksetele, tekib toetuse saajal pärast rakendusüksuse poolt tingimuse saabumise või täitmise tuvastamist toetuse saaja esitatud teabe põhjal, välja arvatud kui teavet on võimalik rakendusüksusel tuvastada infosüsteemist või andmeallikast.

6. peatükk

Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine

Eelnõu §-s 22 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise. Taotluse rahuldamise otsust muudetakse rakendusüksuse algatusel või toetuse saaja sellekohase kirjaliku avalduse alusel ühendmääruse §-s 12 sätestatud tingimustel ja korras.

Taotluse rahuldamise otsust võib muuta tagasiulatuvalt, kui see aitab kaasa projekti tulemuste saavutamisele ja muudatus on põhjendatud.

Taotluse rahuldamise otsuses sätestatud toetuse maksimummäära ei suurendata.

Kui projekti tegevuste elluviimisel selgub, et mõne tegevuse eelarvet ei suudeta täita, võib toetuse saaja esitada rakendusüksusele ettepaneku projekti eelarve muutmiseks erinevate tegevuste vahel, juhul kui see on kooskõlas riigiabi reeglitega. Kui muudatused eeldavad juhtkomisjoni kaasamist ning juhtkomisjoni hinnangul on taotluse muudatused põhjendatud, teeb juhtkomisjon rakendusüksusele ettepaneku projekti muudatuse kinnitamiseks.

Kui juhtkomisjoni hinnangul ei ole ettepanekus tehtud muudatused põhjendatud, teeb juhtkomisjon rakendusüksusele ettepaneku projekti eelarve vähendamiseks muudetava eelarve summas ning see eelarve maht suunatakse meetme järgnevate voorude rahastamiseks.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine.

7. peatükk

Toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused

Eelnõu §-s 24 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused.

Toetuse saaja ja partner täidavad ühendmääruse §-des 10 ja 11 nimetatud kohustusi, teavitamisnõudeid, dokumentide säilitamise kohustusi, 5 aasta kestuse nõude täitmise kohustust, riigiabi andmist reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid kohustusi nende kohalduvusel, esitama enne seadmete soetamist rakendusüksusele prognoosi, millises ajalisel proportsioonis plaanitakse toetatavat taristut kasutada majandustegevuseks ja mittemajandustegevuseks ning kohustub maksma toetuse proportsionaalselt tagasi, kui majandustegevuse maht aastase perioodi jooksul ületab 20% taristu aastasest kasutusmahust.

8. peatükk

Aruannete esitamine

Eelnõu §-s 25 sätestatakse toetuse saajate kohustused seoses regulaarse aruandlusega, sh vahearuanne ja lõpparuande esitamise kohustus ja tähtsused. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida projektide edenemist ja tulemuste saavutamist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Eelnõu § 5 lõike 1 punktide 1, 2 ja 4 alusel taotletud vähemalt nelja-aastase projekti kolmandal aastal hindab juhtkomisjon projekti elluviimist ning teeb rakendusüksusele projektiga jätkamise või mittejätkamise ettepaneku kolme aasta aruannete alusel esitatud vahearuanne põhjal.

Aruanded esitatakse rakendusüksusele struktuuritoetuse registri e-toetuse keskkonna kaudu seal kasutataval vormil. Lõpparuanne ei erine oma olemuselt vahearuanne, kuid selles tuleb lisaks tavapärasele infole kirjeldada põhjalikumalt ellu viidud tegevuste mõju TAIE eesmärkide saavutamisele ning seotud „Eesti 2035“ sihtide saavutamisele ja puutumust omavate horisontaalsete põhimõtete edendamisele.

Rakendusüksus kinnitab aruanded kümne tööpäeva jooksul nende rakendusüksusele e-keskkonnas esitamisest arvates ning käesoleva paragrahvi lõikes 1 toodud juhul neljakümne tööpäeva jooksul, kui juhtkomisjon on 30 kalendripäeva jooksul teinud rakendusüksusele projektiga jätkamise või mittejätkamise ettepaneku.

9. peatükk

Toetuse maksmise tingimused

Eelnõu §-s 26 sätestatakse toetuse maksmise kord.

Toetuse saaja esitab makse saamise aluseks nõutud dokumendid ja tõendid rakendusüksusele e-toetuse keskkonna kaudu.

Makse saamise aluseks nõutud dokumendid ja tõendid esitatakse mitte tihedamini kui üks kord kvartalis. Eelnõu § 5 lõikes 3 sätestatud tegevuses toimub toetuse maksmine kindlasummalise makse alusel, kui makse tegemise eelduseks olevate taotluse rahuldamise otsuses või toetuse andmise tingimustes nimetatud tingimuste täitmine on tõendatud.

Eelnõu §-s 27 sätestatakse makse menetlemise peatamise kord.

Rakendusüksus võib peatada toetuse maksmise aluseks olevate dokumentide või ettemakse kasutamise tõendamise menetlemise osaliselt või täielikult ühendmääruse §-s 33 sätestatud juhul.

10. peatükk

Finantskorrektsioonid ja vaided

Eelnõu §-s 28 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise kord.

Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus tagastatakse vastavalt perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 28-30 ja ühendmääruse § 34-38 sätestatule.

Eelnõu §-s 29 sätestatakse vaide esitamise kord.

Rakendusüksuse toimingu või otsuse peale tuleb enne halduskohtusse kaebuse esitamist esitada vaie rakendusüksusele vastavalt perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 3.

(2) Rakendusasutuse toimingu või otsuse peale tuleb enne halduskohtusse kaebuse esitamist esitada vaie rakendusasutusele vastavalt perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 31 lõikele 1 ja § 32 lõikele 2.

(3) Vaie vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

3. Eelnõu võrdlev analüüs

Eelnõu koostamise aluseks on ÜSS2021_2027 ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused.

Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

4. Määruse mõjud

Tegevuste eeldatav mõju horisontaalsetele põhimõtetele

ASTRA+ tegevusega toetatakse teadusuuringute mõju suurendamist ühiskonnas ning teadusasutuste ja kõrgkoolide institutsionaalse teadmussirde suutlikkuse tõstmist Eestis. ASTRA+ toetust saavad taotleda positiivselt evalveeritud riigi või avalik-õiguslikud ülikoolid ja teadus- ja arendusasutused, riiklikud rakenduskõrgkoolid ja/või riigi asutatud sihtasutuse koosseisus tegutsevad kõrgkoolid ning avalik-õiguslikud või riigi teadus- ja arendusasutused. Muudatus omab nimetatud mõjude osas eeldatavasti positiivset mõju, kuna tegevuse üheks eesmärgiks on Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ arenguvajaduste lahendamisse ning TAIE arengukava fookusvaldkondade arendamisse panustamine. Muudatus omab positiivset mõju haridussüsteemile ja kultuuri korraldusele. Toetusmeede omab positiivset mõju teadmispõhise ühiskonna arengule ning ühtlasi panustab muudatus teaduspõhisesse kõrgharidusõppesse.

Tegevuste elluviimisel arvestatakse horisontaalsete põhimõtetega: keskkond ja kliima, tasakaalustatud regionaalareng ning sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus.

Tegevuste eeldatav mõju soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse tagamisele, keskkonnakaitsele ja kliimanetraalsusele ning regionaalarengule on toodud seletuskirja punktis 1.3 (lk 8-9).

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikest 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnanäesmärgile.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ing.k. do no significant harm ehk ei kahjusta oluliselt) analüüsist lähtuvalt ei tuvastanud sekkumisel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus. Toetuse andmise tingimuste koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga. Vastav analüüs on seletuskirjale lisatud.

5. Määruse kehtivus

Määrus hakkab kehtima üldises korras.

Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, Eesti rektorite nõukogule, Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogule, positiivselt evalveeritud avalik-õiguslikele ja riiklikele TA asutustele, institutsionaalselt akrediteeritud riigi rakenduskõrgkoolidele.

Katrin Kiisler
teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja

Lisad:

Lisa 1: „Innovatsiooniküpsuse tasemed“;

Lisa 2: „Ekspertarvamus“;

Lisa 3: „Ekspertarvamus“;

Lisa 4: „Riskihindamise tabel“;

Lisa 5: „Põhiõiguste harta ja Puuetega inimeste õiguste konventsiooni arvestamise kontrollleht“.